

• *Модернізм*

- Модернізм (фр. moderne - сучасний, найновіший) - загальна назва нових літературно-мистецьких течій ХХ ст. нереалістичного спрямування, що виникли як заперечення традиційних форм та естетики минулого.
- Характеризується розривом з попереднім історичним досвідом художньої творчості, прагненням затвердити нові нетрадиційні початки в мистецтві, безперервним оновленням художніх форм.

Модернізм сформувався в умовах наближення соціально-історичної кризи напередодні Першої світової війни і досягає розквіту в двадцяті роки одночасно у всіх країнах Західної Європи та в Америці.

. У цих умовах все більш ясно виявляється нездатність пояснити світ з позитивістської точки зору. Нові концепції в природничих науках і в гуманітарних сферах призводять до суттєвих змін загальної картини світу, яке безпосередньо відбивалося в і в мистецтві модернізму

Загальні риси модернізму:

- особлива увага до внутрішнього світу особистості
- орієнтація на вічні закони буття і мистецтва
- надання переваги творчій інтуїції
- схильність до містицизму, підсвідомого
- прагнення відкрити вічні ідеї, що можуть перетворити світ за законами краси й мистецтва
- створення нової художньої реальності, рівнозначної довоколишній дійсності та експерименти з цією новою реальністю

Течії модернізму:

- експресіонізм
- авангардизм
- імпресіонізм
- сюрреалізм
- СИМВОЛІЗМ
- Футуризм
- естетизм
- дадаїзм та інші

Батьки модерністської прози

Ф.Кafka “Процес”, “Замок”, “Перевтілення”

М.Пруст “У пошуках втраченого часу”

Дж.Джойс “Уліс”

Кожен із них у своєму напрямку реформував мистецтво слова ХХ століття, кожен вважається великим зачинателем модернізму

- Людське існування модерністи осмислюють як короткий крихкий мить; суб'єкт може усвідомлювати або не усвідомлювати трагізм, тлінність нашого абсурдного світу, і справа художника - показати жах, велич і красу, укладені всупереч усьому в миттєвостях земного буття. Головна сфера інтересу модерністів - зображення взаємин свідомого і несвідомого в людині, механізмів його сприйняття, примхливою роботи пам'яті. Модерністський герой береться, як правило, у всій цілісності своїх переживань, свого суб'єктивного буття, хоча сам масштаб його життя може бути дрібним, нікчемним. У модернізмі знаходить продовження магістральна лінія розвитку літератури Нового часу на постійне зниження соціального статусу героя; Модерністи навчилися описувати такі душевні стани людини, які література раніше не помічала, і робили це з такою переконливістю, що це здавалося буржуазним критикам образою моральності і профанацією мистецтва слова. Не тільки зміст - велика роль інтимної та сексуальної проблематики, відносність моральних оцінок, підкреслена аполітичність, - але в першу чергу незвичні форми модерністського розповіді викликали особливо різке неприйняття. Сьогодні, коли більшість шедеврів модерністської літератури ввійшли в шкільні й університетські програми, нам важко відчувати бунтарський, антибуржуазної характер раннього модернізму, різкість кинутих їм звинувачень і викликів.

Джеймс Джойс (1882-1941)

- Ірландський англomовний письменник, один із засновників європейського модернізму, митець-новатор, який докірно змінив обличчя художньої прози. Його творчість позначена масштабними експериментами з міфом, різними шарами реальності, історією, часом, засобами зображення внутрішнього світу людини, мовою та стилем. Великої майстерності письменник досягнув у відтворенні "потіку свідомості"
- Потік свідомості (англ. Stream of consciousness) - прийом у літературі ХХ століття переважно модерністського напрямку, безпосередньо відтворює душевну життя, переживання, асоціації. В художній літературі імітує безпосередню передачу хаотичного процесу мислення людини.

“Геній не помиляється.
Його помилки передують
відкриттям”

Дж. Джойс

- Народився 2 лютого 1882 року в Дубліні у родині податкового службовця. Він був найстаршою дитиною з 10 дітей, що вижили; двоє з його братів і сестер померли від тифу. 1887 році його батько, Джон Джойс, був призначений податковим інспектором у Дубліні, і сім'я переїхала до престижного містечка Брей, що 12 миль від Дубліна. Приблизно у цей час на маленького Джеймса напав собака, що спричинило специфічну фобію стосовно собак, на яку він страждав все своє подальше життя. Він також страждав від боязні грому, яку його глибоко релігійна тітка трактувала як ознаку Божого гніву. Його батько вирізнявся вільнодумством, був палким прихильником ірландських свобод. Інтерес до політичного життя батьківщини він причепив і Джеймсу. Мати ж - ревна католичка приділяла особливу увагу релігійному життю хлопчика. Ці дві лінії сімейного виховання парадоксально схрестились у свідомості майбутнього письменника, що й далося взнаки вже у ранніх його творчих спробах. Так, у дев'ятирічному віці Джеймс написав політичний вірш "І ти, Хілі", присвячений сподвижнику борця за автономію Ірландії Чарлза Стюарта Парнелла, який у тяжку годину покинув національного героя. На початку навчання в коледжі створив гімн Діви Марії.
- Освіту здобував у єзуїтському пансіоні, школі Християнських братів, престижному Бельведер коледжі. Студіював англійську та італійську літературу в Дублінському католицькому університеті. Навчався він блискуче, про що свідчили його численні нагороди на щорічних національних іспитах.
- 1900р.- виступив зі статтею "Нова драма Ібсена" в лондонському журналі "Двотижневий огляд". Публікація привернула увагу читачів і самого Г.Ібсена. На той час юнаку виповнилося вісімнадцять років
- Дость швидко талановитий юнак налагодив контакти з видатними представниками відчизняних творчих інтелігенції. Джойс мав би приєднатися до руху національного відродження, однак рамки цього руху були для нього затісні: Джойса відштовхували властиві інаціоналістам культ "народопоклонства" та ідеалізація "простих людей", прагнення плекати національну своєрідність країни шляхом її штучної ізоляції від світу.
- Від 1904р. До кінця життя письменника тривав період добровільної еміграції.
- 1914р.-вийшла друком збірка новел "Дублінці", завершено твір "Джакомо Джойс"
- 1915-1920 рр.- жив у Цюриху
- 1920-1939 рр.- жив у Парижі
- 1922р.-був опублікований роман "Уліс", що зажив світової слави
- 1939р.-завершив роботу над романом "Поминки за Фіннеганом"
- На початку Другої світової війни преїхав до Швейцарії.
- Джойс пережив 25 болісних і важких операцій з видалення запалення райдужної оболонки ока, глаукоми і катаракт, через які він часом бував практично сліпим.
- Ще в юності, під час своїх вилазок в "Нічне місто" в Дубліні Джойс заразився сифілісом. Він спробуваввилікувати хворобу самостійно. Це самолікування придушило всі ознаки сифілісу, але не саму хворобу. Вважається, що через неї Джойс страждав потім усе життя від хронічної хвороби очей. Помер Джойс 13 січня 1941 в Цюриху після операції з видалення виразки

Основні твори

- «Епіфанії» (*Eiphanies*) 1901—1903
- «Камерна музика» (*Chamber Music*) 1902—1906
- «Портрет художника» (*A Portret of the Artist*) 1904
- «Свята контора» (*The Holy Office*) 1904
- «Дублінці» (*Dubliners*) 1904—1914
- «Джакомо Джойс» (*Giacomo Joyce*) 1911—1914
- «Герой Стівен» (*Stephen Hero*)
- «Портрет художника в юнатстві» (*A Portrait Of The Artist As A Young Man*) 1907—1914
- «Улісс» (*Ulysses*) 1914 — 1921
- «Се, дитя» (*Ecce Puer*) 1932
- «Поминки за Фіннеганом» (*Finnegans Wake*) 1922—1939

Роман "Улісс"

Задум Джойса в "Улісс" - "побачити все у всьому". Один звичайний день перетворюється в епічну розповідь про історію найдавнішою з європейських столиць – Дубліна. Реалістичну визначеність часу і простору Джойс зберігає лише на поверхні розповіді. Оскільки основна дія розігрується у свідомості героїв, час і простір у романі набувають універсальний характер. Для цього і потрібен міф Джойсу - у міфі модерністи знаходять точку опори, спосіб протистояти розірваній, фрагментарній сучасності. Міф як вмістилище універсальних властивостей людської природи надає цілісність роману, і міфологізацію стає характерною прикметою літератури модернізму.

Книга Джеймса Джойса "Улісс" - одна з найбільш незвичайних у світовій літературі. Це досить об'ємна робота (у ній більше 260 тисяч слів) і традиційно "Улісс" вважається важкою книгою для прочитання. "Улісс" Джойса відразу після появи викликав масу суперечливих відгуків і суперечок. Вихід книжки став у літературному житті справжнім вибухом. Е. Паунд захоплено проголосив: "Все людство, об'єднавшись, має прославити "Улісса", хто цього не зробить, нехай займе місце серед розумово неповноцінних". А от письменник Р. Олдінгтон заявив, що вплив Джойса "може виявитись згубним". Буря емоцій не вщухала ще багато років. У кількох країнах він тривалий час був заборонений. Зокрема - в Ірландії, де його оприлюднили майже через сорок років після першодруку.

Джойс писав "Улісса" в період 1914 - 1921 рр., якраз під час Першої світової війни. У листі до Харріет Шоу Вівер Джойс зауважив, що витратив на написання "Улісса" принаймні 20000 годин

У "Улісс" Джойс описав один день (з 8 ранку до 2-ї ночі) з життя дублінського єврея Леопольда Блума і молодого письменника Стівена Дедала. День, в який відбуваються події книги, - 16 червня 1904 року. Саме в цей день відбулося перше побачення Джойса з Норою Барнакль, яка згодом стала його вірною супутницею життя. У всьому світі шанувальники творчості Джойса відзначають день **16 червня як Bloomsday (День Блума)**, а деякі намагаються повторити шлях головних героїв.

Дія книги відбувається в рідному місті Джойса - Дубліні. Кожен епізод відбувається в певному місці міста, а місце дії завжди має докладний опис. Деталі міста, описані в книзі, настільки правдиві, що, одного разу Джойс сказав: "Якщо місто зникне з лиця землі, його можна буде відновити по моїй книзі". Джойс писав "Улісса" вдалині від Дубліна, однак, для опису деталей використовував довідник "Весь Дублін за 1904 рік" та газети за 16 червня 1904 рік .

Одна з ключових особливостей "Улісса" - зв'язок з гомерівської "Одіссеєю". "Улісс" складається з 18 епізодів, кожному епізоду "Улісса" відповідає епізод з "Одіссеї" Джойс писав: "Я взяв з" Одіссеї "загальну схему -" план ", в архітектурному сенсі, або, може бути, точніше, спосіб, яким розгортається розповідь. І я слідував йому в точності".

Джойс прагнув виявити вічні, актуальні як для стародавнього міфу, так і для життя особистості ХХ ст. ситуації людського буття. У тканину оповіді про центральних героїв він вплітає філософські та релігійні теми, міфи і легенди, деталі повсякденного життя та сучасні йому політичні реалії. Наслідуючи середньовічних мислителів, письменник побудував роман так, аби кожен з розділів співвідносився з певною частиною людського тіла, з певною наукою або мистецтвом, кольором та символом. Усі ці перегуки створюють унікальний за масштабом охоплення модерністський епос - "епос людського буття, епос духу й тіла, історії та приватного життя" (К. Генієва). І вся ця неосяжна панорама вміщена в романі в один-єдиний день - найдовший, за словами критиків, в історії літератури

Головні герої "Улісса" - рекламний агент Леопольд Блум і молодий письменник Стівен Дедал. Стівен - герой попереднього роману Джойса - "Портрет художника в юності". Можна сказати, що "Улісс" - це продовження "Портрета художника в юності". Задум "Улісса" зародився у Джойса ще в період написання оповідань "Дублінці". З "Дублінці" в "Улісс" була перенесена і обстановка. Центральні персонажі Стівен Дедал, Леопольд Блум і його жружина Моллі мають відповідати своїм літературним "прототипам" відповідно гомерівських Телемак, Одіссея та Пенелопу. Завдяки такій побудові Джойсів твір набуває характеру модерністського роману-міфу.

“Джакомо Джойс”

- Специфічне місце у літературній спадщині письменника посідає мініатюра “Джакомо Джойс”, в якій була апробована модерністська поетика.
- Створюючи “Джакомо Джойса”, письменник не думав про публікацію (твір побачив світ вже після смерті автора).Ця мініатюра була по суті художньо-щоденниковим літописом історії одного кохання, пережитого Джойсом у Трієсті. Прототипом зображеної у творі героїні була учениця Джойса, юна Амалія Поппер. (Коли Джойс викладав англійську мову в Парижі, він закохався в Амалію Поппер, одну із своїх учениць, дочка багатого єврейського бізнесмена. Ця любов без взаємності згасла, коли в справу втрутився батько учениці, попросивши Джойса не користуватися своїм становищем і залишити його дочку в спокої)
- У творі немає чіткого окресленого сюжету зі звичним початком та кінцем.Текст побудований як мозаїка переважно дрібних, зовні не пов'язаних один з одним фрагментів.Ці фрагменти фіксують окремі миті любовних взаємин, віддзеркалюють спалхи почуттів героя та описують різні ракурси образу його коханої.Вона постає у його свідомості то витонченою красунею, то кокеткою з фальшивою усмішкою, то зворушливо безпорадливою “пташиною”, яка поволі одужує після хвороби.Однак оповідач жодного разу не робить спроби зазирнути у внутрішній світ.Духовна сутність дівчини залишається для нього невловимою. Натомість глибоко розкривається багатий розмаїттями відтінків плин почуттів самого героя.Для нього кохання-це і “хресна путь”, і свято відродження юних почуттів, і гіркота усвідомлення того, що молодість уже промайнула.
- Уцьому творі Джойсом були апробовані також елементи техніки “потону свідомості”.

Цікаві факти

Статуя Джойса в
[Трієсті](#)

- Прізвище Джойс в перекладі з французької - радісний
- Книги з першого тиражу роману «Улісс» є найдорожчим друкарськими виданнями двадцятого століття. Ціна на них починається від 100 тисяч фунтів (175 тисяч доларів). Його тираж склав всього тисячу екземплярів. Сто з них Джойс підписав власноручно
- Фільм «Нора» (англ. Nora) - біографічна драма, була знята 2000 року про життя ірландського письменника Джеймса Джойса

Висновок

- Внесок Джойса у розвиток світової літератури дуже значний. Цей митець-новатор докорінним чином змінив художню прозу й вплинув на розвиток інших видів мистецтв. Сьогодні без творів ірландського письменника-модерніста неможливо уявити розвиток літератури ХХ ст. Джойс в значній мірі вплинув на світову культуру. Він і у наш час залишається одним з найбільш популярних англomовних прозаїків.